

Vaqif Aslan

Tanınmış yazıçı Vaqif Aslanın "Görkəmli adamların həyatı" seriyasından buraxılmış "Hər şey zaman içində" romanı dünya şöhrətli Azərbaycan riyaziyyatçısı Məcid Lətif oğlu Rəsulovun həyatı və yaradıcılığından bəhs edir. "Ədalət" qəzeti həmin romandan bəzi parçaları öz oxucularına təqdim edir.

Namiq-kamalin dediklərindən

XIV

Əmimə ilk kitabına görə 4.500 manat vermişdilər. Üstünə 1.000 manat da qoyub "M-21" -"Volqa" maşın almışdı. Şəkiyə gəlmişdi. Maşının başına yığışib atılıb düşürdük. Əmim maşını dala verməli olmuşdu. Mehribanlıqla əlini çiynimə qoyub dedi:

-Namiq, əmi gözünü yisin, divara dəyəndə deyərsən. Dedim: "Baş üstə!"

Əmim maşını dalı-dalı verməyə başladı. Mən də: -Bir az da, bir az da!- deyə ucadan səslənirdim. Axır ki, maşın divara dəydi. Hündürdən qışqırdım: "Əmi, saxla, maşın divara dəydi!"

Əmim maşından düşdü. Gördü ki, maşın doğrudan da divara dəyib. Əmim özündən çıxdı:

- Düdük, sənə demədim ki, divara dəyəndə deyərsən?

Ağlamsına-ağlamsına cavab verdim: "Dedim də, ay əmi, divara dəyən kimi dedim!"

Ağlamsındığımı görən əmim yumşaldı, başımı sıgallaya- sığallaya dedi:

-Ağlama, görüm! Cəhənnəmə olsun maşın da, zad da!

Tələbə ikən yataqxanada qalırdım. Bir dəfə pulum tərtəmiz qurtardı. Otaq yoldaşlarımın da pulu yox idi. Hansı dostumdan borc istədiməsə, üzürxahlıq elədi. Əlacım üzüldü. Əmimin yanına getdim. Əsas binanın giriş qapısındakı pilləkənlərdə qabaq-qabağa çıxdıq. Görüşdük. Özünə-məxsus şəkildə soruşdu: "Nə istəyirsən?"

Sıxıla-sıxıla dedim: "Pul lazımdır."

-Nə qədər?
-25 manat.

Elə o demdə akademik Faiq Bağırzadənin xidməti maşını gəlib düz yanımızda dayandı. Faiq müəllim cəld bir hərəkətlə maşından düşüb əmimə tərəf gələndə o, portmanatını cibindən çıxarıb mənə uzatdı:

-Oradan götür!

Portmanat götürüb açdım: ora-da tək-cə bir 25-lik var idi. Onu

götürüb portmanatı əmimə qaytardım.

Sən demə, evə gedəndə əmim çörək almaq istəyib, portmanatını boş görüb. Satıcı qadın onu tanıdığından bu işi yola verib. Görüşəndə barmağını silkələyib dedi:

- Ay qırışmal, heylə də olur?
Cavab vermədim. Günahkar-casına başımı aşağı saldım. Mənim pərt olduğumu görən kimi yaxınlaşıb mənibağrına basdı.

Əmimgildə idim. Qumru xanım işdə idi. Adi vaxtlara nisbətən bir qədər gec gəldi. Əmim soruşdu:

-A Qumru nə gec gəldin?
Qumru xanım özünəxas bir əda ilə cavab verdi:
-Səmədin Dürresi ilə qarşılaşdım.
-Nə dedi?
-Dedi ki, Səmədi Səməd edən mən olmuşam.
-Niyə səmədin ki, evdəkini də Səməd edəydin.

Bir gün necə oldusa, əmimin kafedrasına girdim. Gördüm ki, kafedranın əməkdaşları divara yapışıb qalıblar. Hamısının da rəngi ağarıb. Əmim hirsli-hirsli ortada var-gəl edirdi. Gedib düz əmimin qabağında dayandım. Sadəlövh bir erk ilə hündürdən soruşdum:

-Əmi, niyə hirs-lənmişən?
Əmim qəzəblə və hədələyici bir şəkildə, əllərini silkələyə-silkələyə dedi:

-Niyə hirs-lənməyim? Niyə hirs-lənməyim? Sənin kimi qardaşım oğlu var!

Ağlıma korluq vermədən o dəqiqə cavab verdim:

-Adam var ki, heç o da yoxdur!
Əmim güldü. Kafedranın bütün divarları da güldü. Elə yumşaldı ki, sanki bayaqkı o hirsli adam heç o deyilməmiş deyərdin. Yəne məni qucaqladı. Yəne hər şey yoluna düşdü.

Əmimin özü də zarafatçı idi. Özünün dediyinə görə, bir dəfə Moskvada metroda gedirmiş. Yanında da meşin yubkalı yaşlı bir qadın əyləşibmiş. Qucağında da nəvəsi varmış. Qatarın tərpənməyi ilə qıçında qəribə bir istilik hiss etməsi bir olubmuş. Özündən asılı olmadan cəld ayağa qalxıb-miş.

Nənə meşin yubkadan axıb əmimin şalvarını isladan suya görə üzr istəməyə başladıqda əmim deyir:

-Nə yaxşı ki, su buraxan nəvə olub, nənə olsaydı, su məni aparacaqdı.

İtki

XV

1979-cu ilin əvvəlləri idi. Əbdüləli müəllim ağır xəstələnmişdi. Həkimlər də ümidverici bir söz demirdilər. Məcid müəllimin də qardaşının sağalacağına inamı günü-gündən azalırdı. Başından əsən soyuq küləklər ürəyinin yanğını soyuda bilmirdi. Elə hey özünü qınayırdı. Bu illərdə üstünü kür-külfət basan Əbdüləli müəlli-

(Romandan parçalar)

min lazımınca qayğısına qala bilməmişdi. Bircə ondan təsəlli tapırdı ki, qardaşı uşaqları Mahir, Rafiq və hər cür dəcəlliyini dərman kimi qəbul etdiyi Namiq-Kamal oxumağa, öyrənməyə meyilli idilər. Onların gələcəkdə böyük ziyalılar olacaqlarına Məcid müəllim şəkk-şübhə eləməirdi.

Bu dəfə də ataəvəzi qardaşını görmək üçün Şəkiyə gəlmişdi. Ağrı-kəsici iynələrdən sonra sakitləşmiş Əbdüləli müəllim Məcidlə söhbətləşdikcə ötən günlərini xatırlayırdı. Axırda heç özünü bağışlaya bilmədiyini dedi. Onda Məcid müəllim maraqla soruşdu:

-Nə günahın var ki, özünü bağışlaya bilmirsən?
-Bu bir neçə ildə atamın qəbri-ni ziyarət edə bilmədim, qardaş.
Bu sözdən Məcid müəllim də tutuldu, lakin qardaşını ürəkləndirmək üçün dedi:

- Bu işdə günahkar mənəm. Allah qoysa yazbaşı səni də aparıb gedəcəyəm. Yeniyetmə yaşımda gördüyüm Kokaralı birlikdə ziyarət edirik.

Əbdüləli müəllim yerindən bir qədər dikələrək əlavə etdi:

-Düz deyirsən, qardaş. Orada bizim Əmin əkə Ötəroğlu, Bərdah əkə, Qarabay əkə kimi dostlarımız var. Daut dağı, Daut dağının döşündə atamızın qəbri yolumuz-gözləyir. Anamız "məni elə yerdə basdırın ki, Daut dağının döşündən Azərbaycana baxan atanız məni görə bilsin" demişdi. Unutmaq olarmı?

- Niyə unuduruq ki? Sən bir özünə gəl, qışı aradan çıxaraq! O şeylər mənim boynuma!

Yanvar ayının 28-i idi. Günortadan keçmişdi. Onsuz da səhərdən narahat olan Məcid Rəsulov Şəkiyə azı bir on dəfə zəng etmişdi. Hər dəfə zəng edəndə ona: -Narahat olma!- demişdilər. O isə narahat idi. Dərs deyəsi halı olmadığından dərsə assistentlərini göndərmişdi. İçində onu Şəkiyə çəkən dəli bir istək var idi. O, Şəkiyə getmək istəyirdi. Axır ki, dözmədi. Rektordan icazə alıb Şəkiyə doğru yola düşmək qərarına gəldi. Yığışlanıb evdən çıxmaq istəyirdi ki, zəng gəldi. Heydən düşdüyünü hiss edib Qumru xanımı sislədi:

-Qumru, telefonu götür!
Şəkiyə getmək lazım gəlirdi. Onsuz da sürücüsü Məcid müəllimlə Qumru xanımın geyinib çıxmalarını gözləyirdi.

Onlar Şəkiyə çatanda gecə saat 2-yə az qalırdı. Ev qələbəlik idi. Məcid müəllimi görən kimi tanıdılar. Yol verdilər. Molla Əbdüləli müəllimin baş qaltında oturub astadan quran oxuyurdu. Məcid müəllimin hənirtisini duymuş kimi olduğundan Əbdüləli müəllim gözlərini açdı. Üzünə işıqlı bir təbəssüm qundu. Gülümsədi. Əbdüləli müəllimin gülümsədiyini görən Məcid müəllim də gülümsəyib onu bağrına basmaq üçün əyildi. Bu, son görüş idi. Hər şey qurtarmışdı.

Əbdüləli müəllimi də anası Güllü xanım kimi dağ döşündə dəfn etdilər. İndi Kokaraldakı Daut dağı döşündən baxan Hacı Lətif kişi arvadını da, oğlunu da rahatca görə bilərdi.

Qəbristanlıqdan enərkən Məcid müəllim çevrilib axirət evlərinin sıralandığı məkana bir də baxdı. Qəbristanlıq vərəqləri açıq qalan tale kitabına bənzəyirdi. Hər başdaşı bir ömür-gün romanının titullarına oxşayırdı. Birdən haçansa bir məzar daşı üzərində oxuduğu yazı yadına düşdü:

Bir sehirli yazı vardır...

Oxu, daşımın üstündə.

Daşım açıq bir kitabdır,

Durur başımın üstündə.

Övladlarım yaş yetirsən

Mənim yaşımın üstündə.

Çiyninə toxunan bir əl onu fikrindən ayırdı: "Məcid müəllim, camaat sizi gözləyir. Qəbristanlıqdan çıxın ki, molla dua verə bilsin. Uşaqlara deyin, onlar da gəlsinlər."

Məcid müəllim, Mahir, Rafiq və Namiq-Kamal qəbristanlığın qapısından çıxıb camaatla birlikdə dayandılar.

Molla dua verib, "Fatihə" oxuyan kimi camaat hüsr yerinə üz tutdu. Məcid müəllim isə hələ də qəbristanlığa baxmaqda davam edirdi. Yanında dayanıb duran Mahirə, Rafiqə və Namiq-Kamala nəsihət edir, məhz belə məqamda möhkəm olmağın lazım gəldiyini izah edirdi. Səbrli olmağın bərk ayaqda insanı əyilməkdən qoruduğunu söyləyirdi.

Elə bu məqamda kiminsə qolundan tutub yüngülcə özünə doğru çəkdiyini hiss etdi. Baxdı ki, sinif yoldaşıdır. Qucaqlaşdılar. Sinif yoldaşı Məcid müəllimə qəfil bir sual verdi:

- Qəbristanlıq tərəfə nə çox baxırsan, a pir olmuş? Elə bil, kitab oxuyursan. De görək, ora nə yazılıb?

Məcid müəllim sual gözləmir-di. Gözləsə də, başqa bir məzmununda sual gözləyirdi. Ayda-ildə bir dəfə sinif yoldaşına rast gələsən, o da sənə belə bir nətərəs sual verə. Deyəsən, sinif yoldaşı da sualının yerinə düşmədiyini hiss etmişdi.

Məcid müəllim bir aşağı, bir də yuxarıya baxdı, tək-cə bunları deyə bildi:

-Yaxın gəl, sən də bax. Görürsənmi?

-Yox, görmürəm.

-Onda mən oxuyum, sən də qulaq as.

-Oxu!

-Orada yazılıb:

Öülərdən dirilərə salamlar

Darıxmasın bizdən dala qalanlar.

Məcid müəllim sinif yoldaşının tutulduğunu görüb əlavə etdi. Biz də darıxmayaq. Əvvəlcə evə gedək. Orada hamı məni gözləyir.

P.S. Romanla tam şəkildə Adalet.az saytında tanış ola bilərsiniz.